

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer Toegang: 2.21.402

**Inventaris van het archief van P. Spies
[levensjaren 1904-1963], 1946-1962**

M. Baertl

Nationaal Archief, Den Haag 2002

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	7
De verwerving van het archief.....	9
Verwant materiaal.....	10
Beschikbaarheid van kopieën.....	10
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	11
I. Archivalia van Paulus Spies (1904-1963).....	11
II. Archivalia van H. Teunissen (?-?).....	14
III. Archivalia van Reinier Ernst Smits (1898-1949).....	15
IV. Archivalia van de Bijbank te Amsterdam van de Javasche Bank.....	16
V. Archivalia van Raden Mas Margono Djojohadikoesoemo (1894-?).....	17

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Collectie 231 P. Spies

Archiefbloknummer:

C24578

Omvang:

42 inventarisnummer(s); 1,00 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands. Een klein deel (een omslag) is in het Indonesisch.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven, getypte en gedrukte documenten, geen bijzondere handschriften.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Spies, P.

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief van Paulus Spies bestaat onder meer uit briefwisselingen, documenten over de politieke en economische ontwikkelingen in Indonesië en stukken inzake de positie van - zijn werkgever - de Javasche Bank (Bank Indonesia) en meer in het bijzonder zijn eigen dienstverband daarbij. Verder bevat het archief rapporten over diverse bedrijven en personen in Nederlands-Indië, rapporten van de Centrale Militaire Inlichtingendienst, een rapport over het communisme in Indonesië, alsmede stukken over de handelsbetrekking tussen de Republiek Indonesia en de Verenigde Staten. Daarnaast zijn er ook stukken over zijn arrestatie door de Indonesische autoriteiten en zijn hulp aan zijn eveneens gearresteerde vriend Sultan Hamid van Pontianak (president van de deelstaat West-Borneo). Verder bevat het archief ook archivalia van zijn mededirecteur van de Javasche Bank, H. Teunissen, van de president van de Javasche Bank, R.E. Smits en van de president van de Bank Negara Indonesia, R.M. Margono Djojohadikoesoemo. Vermeldenswaard is tot slot de aanwezigheid van de telegramwisseling van de Javasche Bank met haar Amsterdamse filiaal, die geheimelijk gebruikt werd als diplomatiek kanaal.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Collectie 231 P. Spies, nummer toegang 2.21.402, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Spies, 2.21.402, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

Levensloop ¹

Paulus Spies werd geboren te Rotterdam op 16 december 1904 te Rotterdam. Na zijn middelbare schoolopleiding trad hij in dienst van de Javasche Bank, die als circulatiebank van Nederlands-Indië fungeerde. Vanaf 1928 was zijn standplaats Soerabaja; daarna werkte hij bij andere agentschappen, laatstelijk te Pontianak op Borneo. In 1947 werd hij benoemd tot directeur van de Bank te Batavia.

De veranderende politieke situatie in Indonesië betekende een toenemende onzekerheid voor zijn positie bij de Javasche Bank. Spies was een tegenstander van de politiek van Soekarno om te komen tot een centraal geleide eenheidsstaat en was een voorstander van een meer federale staatsopbouw. In dit verband kan zijn vriendschap met Sultan Hamid van Pontianak worden genoemd, die President van de deelstaat West-Borneo was ².

In 1952 werd hem door de Indonesische regering verzocht zich, na afloop van zijn termijn, niet meer beschikbaar te stellen als directeur. Hij werd aangesteld als adviseur van de directie van de inmiddels genationaliseerde en tot Bank Indonesia omgedoopte Javasche Bank. Toen in 1954 de anti-Nederlandse stemming in Indonesië toenam verloor hij ook deze functie en verliet hij het land.

In de jaren na zijn vertrek bij de Bank reisde hij veel, vooral in Azië; enkele malen per jaar bezocht hij Washington en New York. Eind januari 1963 arriveerde hij in Laos waar op dat moment een burgeroorlog woedde. Aan de Nederlandse consul aldaar vertelde hij dat hij als amateur-natuur-historicus, geïnteresseerd was in het bezoeken van diverse plaatsen in het centrale deel van dat land.

Op 5 februari 1963 werd hij samen met zijn tolk vermoord door communistische guerrilla's. Hij werd in Loeng Prabang met Amerikaanse militaire eer begraven.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De archivalia in de nalatenschap van Paul Spies werden door zijn executeuren-testamentair overgedragen aan het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (thans Nationaal Instituut voor Oorlogsdocumentatie) te Amsterdam, die de stukken later heeft doorgegeven aan de Rijkscommissie voor de Vaderlandse

1 Het merendeel van de biografische gegevens van P. Spies werd vriendelijk verstrekt door mevr. drs. A. Mansfeld van het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam.

2 Zie inventarisnummer 22.

Geschiedenis (thans Instituut voor Nederlandse Geschiedenis) te Den Haag. Deze laatste instantie droeg het bestand, omvang 1 meter, in 1970 over aan het Algemeen Rijksarchief aldaar ³.

Aanvankelijk was het archief slechts toegankelijk via de opschriften in potlood op de eerste vier dozen en door middel van een uiterst summier lijstje van de inhoud van de dozen V en VI; de laatste twee dozen waren in het geheel niet beschreven. Naar aanleiding van een onderzoek door een historicus is onlangs overgegaan tot een definitieve beschrijving.

Daarbij kwam als meest opvallende feit naar voren dat het archief niet alleen door Spies is gevormd, maar dat ook archivalia van zijn mede-direkteur H. Teunissen, van de President van de Javasche Bank R.E. Smits en van R.M. Margono Djojohadikoesoemo, President van de Bank Negara, de Republiekeine tegenhanger van de Javasche Bank, deel uitmaken van het bestand. Tenslotte werd nog een serie code-telegrammen aangetroffen, die tot het kabinetearchief van de directeur van de Bijbank van de Javasche Bank te Amsterdam moeten hebben behoord ⁴.

Gezien de beperkte omvang van het bestand is, per archiefvormer, een chronologische indeling toegepast, zonder nadere onderverdeling.

Tijdens de inventarisatie werd ontdekt dat de Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon in Indonesië, L.J.M. Beel, en de fractievoorzitter van de Katholieke Volkspartij in de Tweede Kamer, C.P.M. Romme, de telegraafdienst van de Javasche Bank gebruikten om elkaar berichten over de politieke situatie in Indonesië resp. Nederland en inzake de onderhandelingen tussen de beide landen toe te zenden ⁵.

P. Spies was ook een verdienstelijk amateur-fotograaf. Het grootste deel van zijn fotocollectie berust bij het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam. Een album, gemerkt IX, met door hem in de jaren 1959-1960 op Ceylon, in Kuala Lumpur, Amsterdam en New York gemaakte foto's, dat tijdens de inventarisatie werd aangetroffen, is aan deze instelling overgedragen omdat het een aanvulling vormt op een aldaar reeds berustende serie.

Een filmrol met het opschrift "Skiër" (zonder datum) was kort na de verwerving van het archief al overgedragen aan de Rijksvoorlichtingsdienst, afdeling Filmproductie, thans het Nationaal Audiovisueel Archief te Hilversum.

Een aantal stukken van persoonlijke aard is overgedragen aan de nicht van P. Spies, mevrouw prof.dr. M. Spies te Amsterdam. Het betreft hier een portretreliëf in was van P. Spies door M.A. de Wijs-Mouton (ca. 1920), negatieven van foto's van twee dames (1956), twee foto's van de moeder van

3 Zie archief van de Tweede Afdeling van het Algemeen Rijksarchief 1970, D 6.53.

4 Het archief van de Bijbank van de Javasche Bank te Amsterdam werd ca. 1985 overgebracht naar de Bank Indonesia te Djakarta (Vriendelijke mededeling van de N.V. Indover Bank te Amsterdam, de rechtsopvolger van de Bijbank.)

5 Zie inventarisnummers 11 en 34-36.

P. Spies, M.D. Spies-van der Linden (z.d.), een ketting van gekleurde glazen kralen, waarschijnlijk afkomstig uit een Aziatisch land en een portemonnee met enkele Thaise muntjes en een sleuteltje.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Schenking (van een niet overheidsarchief)

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN

I. ARCHIVALIA VAN PAULUS SPIES (1904-1963)

- 1** Stukken betreffende de bemiddeling door de Javasche Bank bij de levering van Nederlandse vlaggen aan Nederlands-Indië.
1946-1947 1 omslag
- 2-3** Nota's en verslagen, deels in dagboekvorm, van zijn hand betreffende de politieke en economische ontwikkelingen in Indonesië en inzake de positie van de Javasche Bank c.q. Bank Indonesia en haar personeel, met ingekomen en verzamelde stukken inzake deze onderwerpen.
1946-1954 2 pakken
- 2** 1946-1949
- 3** 1950-1954
- 4-8** Briefwisseling, met bijlagen.
1946-1962 4 omslagen en 1 pak
- 4** 1946-1948
- 5** 1949
- 6** 1950-1951
- 7** 1952, 1 pak
- 8** 1953-1954, 1962
- 9** "Het Communisme in de Indonesische Republiek", rapport door N.N., waarschijnlijk aangeboden aan de Luitenant-Gouverneur-Generaal, verkleinde fotokopie van een doorslag.
1947 1 katern
- 10** Stukken betreffende de overeenkomst tussen dr. Soemitro Djojohadikoesoemo, Handelsvertegenwoordiger van de Republiek Indonesia in de Verenigde Staten, en de Amerikaan Matthew Fox betreffende de handels- en ontwikkelingsbetrekkingen tussen de Republiek Indonesië en de Verenigde Staten en inzake de oprichting van de "Indonesian-American Corporation" (het z.g. Fox-contract).
1947-1949 1 pak
- 11-12** Afschriften van telegramwisseling tussen het hoofdkantoor van de Javasche Bank in Batavia c.q. Djakarta en de Agentschappen in Indonesië, de Bijbank te Amsterdam en de Vertegenwoordiging te New York, met bijlagen.
1947-1950 2 pakken
- 11** 1947 - 1949 oktober
- 12** 1949 november - 1950 februari, mei

-
- 13** Rapporten inzake verschillende personen en bedrijven in Nederlands-Indië.
1947-1951 en z.d. 1 omslag
Het betreft de volgende personen: R.M. Margono Djojohadikoesoemo, F.W. van Genderen, A.M. Dasaad, J. de Graaf en dr. Aage Kraarup Nielsen en de volgende bedrijven: N.V. 'Marba', N.V. 'Antara Asya', N.V. Antara Asia Trading Company, Indonesian Trading and Transport (Intraport) Handel Maatschappij, N.V. Malaya Import Maatschappij en de N.V. Handel Maatschappij 'Kinabaloe'.
- 14** Rapporten en documentatie van de Centrale Militaire Inlichtingendienst.
1948-1949 1 pak
- 15** Stukken betreffende de positie van de Javasche Bank als circulatiebank naar aanleiding van een desbetreffend advies van de Financieel Economische Commissie aan de Voorlopige Federale Regering van Indonesië.
1949 1 omslag
- 16** Ingekomen uitnodigingen voor diners en ontvangsten, met catalogus van een schilderijtentoonstelling in Djakarta en verdere bijlagen.
1949-1955 en z.j. 1 omslag
P. Spies bracht verschillende schilderijen uit zijn bezit op deze tentoonstelling in.
- 17** Stukken betreffende zijn arrestatie door de Indonesische autoriteiten.
1950 1 omslag
- 18** Begroting van de maandelijkse kosten voor de uitgave van een dagblad, met toelichting en rapport over de financiële en personele situatie alsmede inzake de toekomstperspectieven van het Persburo 'Indonesia-Aneta' en verdere bijlagen.
1950, 1954 en z.d. 1 omslag
P. Spies maakte mogelijk deel uit van de commissie die het rapport samenstelde.
- 19** Ingekomen kerst- en nieuwjaarskaarten.
1950-1954 1 pak
- 20** Zakagenda's, met adres- en aantekenboekje.
1950, 1959-1961 en z.d. 5 deeltjes
- 21** Stukken betreffende de door de Indonesische regering voorgenomen nationalisatie van de Javasche Bank en het daarmee samenhangende aftreden van dr. A. Houwink als President van deze bank.
1951 1 omslag
- 22** Stukken betreffende zijn hulp aan Sultan Hamid Alkadrie van

Pontianak en diens echtgenote mevrouw D. Alkadrie-van Delden na diens arrestatie in Indonesië.
1952-1953 1 omslag

23-24

Stukken betreffende zijn dienstverband bij de Javasche Bank c.q. Bank Indonesia

23 Verslagen van zijn hand van verschillende door hem gevoerde gesprekken over de eventuele herbenoeming van hem en van H. Teunissen als Directeuren van de Bank en inzake zijn mogelijke terugkeer in een andere functie, met ontslagbeschikking en verdere bijlagen, 1952, 1 omslag

H. Teunissen werd herbenoemd maar P. Spies stelde zich, onder druk, niet meer beschikbaar. Later dat jaar werd hij benoemd tot Adviseur van de Bank.

24 Verslag van zijn hand van zijn gesprekken met mr. Sjafruddin Prawiranegara, President van de Bank Indonesia, betreffende diens verzoek aan hem om ontslag te nemen als Adviseur van de Bank, 1954, 1 stuk

25

Ingekomen visitekaartjes.
1952 en z.d.

1 omslag

26

Briefwisseling met mevrouw mr. W.J. (Co) Haisma-Rahder te Blaricum betreffende de mogelijkheid om jonge Indonesiërs stage te laten lopen bij bedrijven in Nederland, met bijlagen.
1953-1954

1 omslag

27

Holografisch testament, fotokopie.
19..
Ontbreekt

1 stuk

II. ARCHIVALIA VAN H. TEUNISSEN (?-?)

- 28** Briefwisseling met D. Biersteker, G.J.H. de Graaff, H.J. Manschot en P. Spies, met ingekomen brieven van P.J. Gerke en G.J. Wagener, minuten van uitgaande brieven aan R.E. Smits en verdere bijlagen. 1947-1950 en z.d. 1 omslag
- 29** "Kort overzicht van de werkzaamheden van de Bank Negara in de afgelopen 3 jaren, in het bijzonder met betrekking tot de buitenlandse valuta", nota van R.M. Margono Djojohadikoesoemo, met "Toelichting betreffende deviezen in het buitenland", nota van R.M. Gondosoewirjo. 1948 2 stukken
- 30** "Toekomstmogelijkheden met betrekking tot de Javasche Bank", nota door N.N., met marginale aantekeningen in zijn hand, doorslag. 1949 1 stuk

III. ARCHIVALIA VAN REINIER ERNST SMITS (1898-1949)

- 31** Briefwisseling met H.J. Manschot, H. Teunissen en J.C. van Waveren.
1946 april- augustus 1 omslag
- 32** Verslag van zijn gesprek met de Luitenant-Gouverneur-Generaal
o.a. betreffende benoemingen in de Directie van de Javasche Bank,
met bijlagen.
1947 3 stukken

IV. ARCHIVALIA VAN DE BIJBANK TE AMSTERDAM VAN DE JAVASCHE BANK

33-41

"Gedecodeerde sluiertelegrammen", afschriften van telegramwisseling tussen de Bijbank van de Javasche Bank te Amsterdam en het Hoofdkantoor van deze Bank te Batavia c.q. Djakarta, genummerd met rood potlood 1-610, met inhoudsopgaven en bijlagen.

1947-1950

9 pakken

De nrs. 9, 16, 56, 89, 112, 157, 277a en 281 ontbreken. Op de oorspronkelijke mappen stond: "Kabinet (Hr. de Graaff)". Bedoeld is de Directeur van de Bijbank drs. G.J.H. de Graaff.

33	1947 maart 28 - 1948 september 15, nrs. 1 - 119
34	1948 september 20 - 1949 januari 22, nrs. 120 - 201
35	1949 januari 27 - 1949 maart 18, nrs. 202 - 260
36	1949 maart 21 - 1949 mei 16, nrs. 261 - 318
37	1949 mei 17 - 1949 september 9, nrs. 319 - 376
38	1949 september 12 - 1949 oktober 16, nrs. 377 - 436
39	1949 oktober 17 - 1949 december 5, nrs. 437 - 494
40	1949 december 6 - 1949 december 22, nrs. 495 - 552
41	1949 december 23 - 1950 februari 16, nrs. 553 - 610

**V. ARCHIVALIA VAN RADEN MAS MARGONO
DJOHADIKOESOEMO (1894-?)****42**

Stukken door hem ontvangen en opgemaakt als President van de
Bank Negara Indonesia.

1947-1948

In het Indonesisch.

1 omslag